

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-46-57>

УДК 37.013:331.548:373.5.016

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2714-7291>

Микола Михайліченко,

кандидат педагогічних наук, професор,
Інститут проблем виховання НАПН України,
м. Київ

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5351-0002>

Микола Пригодій,

доктор педагогічних наук, професор,
Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ

КАР'ЄРНА СПРЯМОВАНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ

Анотація. Сучасне професійне середовище, яке забезпечує підготовку майбутніх учителів, обумовлене такими чинниками, як вияв задоволеності змістом і організацією педагогічної праці; характер стосунків між учасниками освітнього процесу; наявність необхідних просторово-предметних умов, що забезпечують престижність як закладу освіти зокрема, так і педагогічної професії загалом. Саме за таких умов досягаються можливості реалізації індивідуальної освітньої траєкторії студента, розкриття його творчого потенціалу, забезпечується ефективна особистісна самореалізація та професійний саморозвиток.

Метою статті є дослідження та обґрунтування ефективних профорієнтаційних стратегій, спрямованих на формування професійної ідентичності й кар'єрної спрямованості майбутніх учителів з урахуванням сучасних викликів педагогічної освіти та вимог ринку праці. Завданнями передбачено охарактеризувати сучасні профорієнтаційні стратегії та на прикладі діагностичних методик розкрити роль освітньо-професійного середовища як інструменту формування кар'єрної спрямованості майбутніх вчителів. Використано теоретичні (вивчення та аналіз теоретичних джерел, порівняння різних підходів і методик) та практичні (проведення опитувань) методи дослідження.

Матеріали статті розкривають проблему професійної орієнтації як фундаментальну компоненту підготовки майбутніх учителів, що формує професійну ідентичність, спрямовуючи їхні кар'єрні траєкторії та забезпечуючи довготривалий успіх і задоволення від роботи в освітній галузі. Нинішні реалії складного й динамічного освітнього середовища посилюють роль ефективної професійної орієнтації, що допомагає майбутнім педагогам приймати обґрунтовані рішення щодо свого кар'єрного шляху та озброює їх необхідними інструментами для подолання професійних викликів.

У статті розкрито наукові підходи провідних закордонних авторів до різноманітних методів і стратегій, які допомагають індивідам визначити свої професійні інтереси, здібності й цілі. З'ясовано досвід роботи профорієнтаційного центру КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради», зокрема зміст, форми й методи профорієнтаційного супроводу абітурієнтів, студентів і випускників закладу, а також визначено основні кар'єрні орієнтації здобувачів освіти. Зроблено висновок про те, що актуальні профорієнтаційні програми й інструменти допомагають студентам краще усвідомити свої професійні інтереси та здібності.

Ключові слова: кар'єрні орієнтації, кар'єрна спрямованість, педагогічна освіта, профорієнтаційна спрямованість, стратегії профорієнтаційної роботи, фаховий коледж.

© Микола Михайліченко, Микола Пригодій, 2024

Вступ. Швидкий технологічний прогрес, еволюція освітніх стандартів та зміна суспільних очікувань трансформують традиційну роль учителя. Від педагогів тепер очікують не лише передачі знань, а й розвитку критичного мислення, цифрової грамотності й

соціально-емоційних навичок учнів закладів загальної середньої освіти. Ці нові виклики часто вимагають постійного професійного розвитку, адаптивності та стійкості.

У сучасних умовах професія вчителя стикається з підвищеним тиском через зростаючу складність потреб учнів. Педагоги повинні враховувати різні навчальні здібності, культурні особливості та психологічні проблеми в класі. Це вимагає більш індивідуалізованого підходу до викладання, що може забирати багато часу та бути емоційно виснажливим для вчителів. Крім того, глобальна пандемія COVID-19 та війна підкреслили необхідність швидкої адаптації вчителів до онлайн і гібридних моделей викладання, що реалізуються часто без належних ресурсів та підтримки [12, с. 18–20].

Профорієнтація відіграє вирішальну роль у розв'язанні цих проблем, підтримуючи як вчителів-початківців, так і педагогів, які вже працюють. Для майбутніх педагогічних працівників ефективна профорієнтація може допомогти прояснити їхні кар'єрні цілі, визначити необхідні навички та сформувані реалістичні очікування щодо професії. Це гарантує, що майбутні вчителі будуть краще підготовлені до багатогранних вимог роботи. Для нинішніх педагогів постійна профорієнтація забезпечує шляхи для професійного зростання, допомагаючи їм орієнтуватися в кар'єрних переходах, запобігати вигоранню та залишатися вмотивованими у своїй викладацькій кар'єрі.

Однією з головних причин, чому професійна орієнтація є такою важливою у підготовці вчителів, є те, що вона допомагає студентам узгодити особисті сильні сторони, інтереси й цінності з вимогами професії вчителя. Молоді люди вступають на програми підготовки вчителів з пристрасстю до освіти, але їм може бракувати чіткого розуміння різних кар'єрних шляхів, доступних у цій галузі, а також навичок і компетентностей, необхідних для досягнення успіху.

Програми професійної орієнтації надають студентам цінну інформацію про реалії професії, допомагаючи їм зробити більш усвідомлений вибір щодо предметних галузей, у яких вони хочуть спеціалізуватися, типів шкіл, де вони прагнуть працювати, і кар'єрних цілей, котрих вони очікують досягти. Завдяки профорієнтації студенти дізнаються про важливість безперервного професійного розвитку, необхідність адаптації в освітньому середовищі, що змінюється, та цінність участі в мережі підтримки в межах професії.

Ще одним важливим аспектом професійної орієнтації в підготовці вчителів є її роль у формуванні в майбутніх педагогів почуття мети й мотивації до професійної діяльності. Коли студенти мають чітке бачення своїх кар'єрних цілей та розуміють, як їхнє навчання пов'язане із цими цілями, вони з більшою ймовірністю залишатимуться залученими й відданими своєму навчанню. Орієнтація на кар'єру також сприяє розвитку «м'яких» навичок, таких як комунікація, лідерство та вирішення проблем, які є важливими для успіху

в професії вчителя, але можуть не бути чітко висвітлені в традиційних програмах підготовки педагогів [20].

Вивчення діяльності педагогічних (фахових) коледжів з проблеми професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи дозволяє виокремити актуальну суперечність функціонування такого типу освітніх закладів. За І. Смолюком (2016) вона виявляється в державно-суспільній потребі в педагогах початкової школи з усвідомленням необхідності професійного саморозвитку, здатних відповідати щораз вищим освітнім вимогам до учасників освітнього процесу, та відсутністю чи зниженням належної мотивації студентів педагогічного коледжу до власного професійного саморозвитку [18, с. 50–51].

Концепція розвитку педагогічної освіти (2018) визначає завдання фахової передвищої педагогічної освіти як підготовку кваліфікованих педагогічних працівників для дошкільної, початкової середньої, початкової мистецької освіти, а також вихователів, майстрів виробничого навчання для професійної (професійно-технічної) освіти та асистентів вчителя для різних рівнів освіти на основі базової та профільної середньої освіти, які здатні самостійно виконувати спеціалізовані завдання навчання й виховання, нести відповідальність за результати своєї діяльності та здійснювати контроль за здобувачами освіти. Фахова передвища педагогічна освіта може розглядатися лише як проміжний етап професійної підготовки й розвитку педагогічного працівника, який передбачає надалі здобуття початкового рівня (короткого циклу) або першого (бакалаврського) рівня вищої педагогічної освіти.

Мета та завдання. Метою статті є дослідження та обґрунтування ефективних профорієнтаційних стратегій, спрямованих на формування професійної ідентичності й кар'єрної спрямованості майбутніх учителів з урахуванням сучасних викликів педагогічної освіти та вимог ринку праці.

Завданнями передбачено охарактеризувати сучасні профорієнтаційні стратегії та на прикладі діагностичних методик розкрити роль освітньо-професійного середовища як інструменту формування кар'єрної спрямованості майбутніх вчителів.

Методи дослідження. *Теоретичні:* вивчення й аналіз теоретичних джерел, нормативних документів, досліджень і практик у сфері профорієнтації та кар'єрної спрямованості майбутніх учителів; огляд сучасних профорієнтаційних стратегій у педагогічній освіті; порівняння різних підходів і методик профорієнтаційної роботи в педагогічній освіті з метою виявлення найкращих практик. *Практичні:* проведення опитувань серед студентів педагогічних спеціальностей для виявлення їхніх очікувань, кар'єрних орієнтирів та оцінки ефективності профорієнтаційних заходів; опитування

викладачів, адміністрації закладів освіти та кар'єрних консультантів/радників для аналізу їхнього бачення ефективності профорієнтаційної роботи.

Результати дослідження. Кар'єрна спрямованість є комплексним поняттям, яке відображає індивідуальні установки, цінності й мотиви щодо професійної діяльності і розвитку. За визначенням П.-К. Чанг, Ю. Го, Ц. Цай та Х. Го, кар'єрна спрямованість включає в себе орієнтацію на конкретні кар'єрні цілі, планування кар'єри й готовність до змін у професійній сфері [3, с. 1]. Основними компонентами кар'єрної спрямованості є професійні інтереси, цінності, навички, а також розуміння можливостей і обмежень у виборі кар'єрного шляху [10].

Фактори впливу на кар'єрну спрямованість можна розділити на внутрішні й зовнішні. До внутрішніх факторів за В. Лозовецькою відносяться особистісні якості, такі як самосвідомість і самооцінка, а також особисті інтереси й цінності. Зовнішні фактори включають соціальне середовище, економічні умови, рівень освіти і професійні можливості на ринку праці [15, с. 29-30].

Профорієнтація є ключовим елементом у формуванні професійної ідентичності та кар'єрних орієнтацій. Вона включає в себе різноманітні методи і стратегії, які допомагають індивідам визначити свої професійні інтереси, здібності й цілі. За даними А. Парола та Дж. Марчіонетті, профорієнтаційні заходи сприяють розвиткові кар'єрних планів та забезпечують інструменти для прийняття обґрунтованих рішень щодо вибору професії [7, с. 9].

Профорієнтаційна робота може включати в себе тестування інтересів і здібностей, консультування, проведення семінарів і тренінгів, а також організацію стажувань та практик [6, с. 692]. Важливим аспектом є індивідуальний підхід, який дозволяє адаптувати профорієнтаційні програми до потреб і можливостей кожного студента.

У вищій педагогічній освіті існують різні моделі профорієнтаційної роботи, які включають у себе як традиційні, так і інноваційні підходи.

Наприклад, модель інтеграції профорієнтації в освітній процес передбачає включення профорієнтаційних елементів у навчальні курси, що дозволяє студентам отримувати навички та знання, які будуть корисними в майбутній професійній діяльності [1, с. 69–70]. Іншою є модель партнерства між закладами освіти й роботодавцями, описана А. Ватсом, яка передбачає спільне розроблення профорієнтаційних програм і стажувань [11, с. 5]. Ефективність цих моделей часто залежить від їхньої здатності адаптуватися до змінюваних умов ринку праці й потреб студентів.

За даними Cedefop, сучасні профорієнтаційні стратегії включають використання цифрових технологій та інтерактивних методів, які значно розширюють можливості для

студентів. Віртуальні платформи й додатки для профорієнтації дозволяють студентам досліджувати різні професії, отримувати інформацію про вимоги до спеціальностей і навіть взаємодіяти з професіоналами у вибраних галузях [5, с. 4].

Інтерактивні методи, такі як симуляції та ігри, також стали популярними, оскільки вони дозволяють студентам отримувати практичний досвід і розвивати навички, необхідні для їхньої майбутньої професії. А. Шипепе та А. Петерс дослідили, що це підвищує мотивацію й активність студентів у процесі профорієнтації [9].

Індивідуалізація профорієнтаційної роботи є важливою складовою сучасних підходів до профорієнтації. За твердженням Д. Закатнова та В. Паржницького, це передбачає адаптацію профорієнтаційних програм до індивідуальних потреб і можливостей студентів, що дозволяє враховувати їхні інтереси, здібності й кар'єрні цілі [13, 31-35].

Адаптація може включати індивідуальні консультації, персоналізовані плани розвитку кар'єри й індивідуальні курси і тренінги. Це допомагає студентам отримати більш точні й корисні рекомендації для їхнього кар'єрного розвитку [8].

Співпраця між освітніми установами й роботодавцями є важливим аспектом сучасних профорієнтаційних стратегій. Партнерські програми, стажування, а головне педагогічна практика дозволяють студентам отримати реальний досвід роботи, що допомагає їм краще зрозуміти вимоги ринку праці та адаптувати свої кар'єрні плани відповідно до реальних умов [4, с. 61].

Партнерські програми також можуть включати в себе спільні проекти, дослідницькі ініціативи й інші форми співпраці, які дозволяють студентам працювати над реальними завданнями та розвивати практичні навички, що сприяє не лише професійному розвитку студентів, але й покращує їхні шанси на успішне працевлаштування [2].

Отже, сучасні профорієнтаційні стратегії для підготовки майбутніх учителів акцентують увагу на інноваційних підходах, таких як використання цифрових технологій та інтерактивних методів. Важливою є індивідуалізація, що передбачає адаптацію заходів до потреб кожного студента. Крім того, співпраця з освітніми установами й роботодавцями включно з партнерськими програмами і стажуванням є невід'ємною частиною ефективної профорієнтаційної роботи.

Протягом 2024 року нами вивчався досвід роботи профорієнтаційного центру КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради», зокрема зміст, форми й методи профорієнтаційного супроводу абітурієнтів, студентів і випускників закладу (профінформування, майстер-класи, консультування, профільні і професійні проби, зустріч з носіями професії тощо).

Для створення ефективного профорієнтаційного середовища в коледжі налагоджена системна співпраця з батьками, департаментами й відділами освіти Черкаської області та інших областей Південного регіону, громадськими установами, роботодавцями. До організації профорієнтаційних заходів залучаються циклові комісії, студентське самоврядування та випускники.

Психолого-педагогічний супровід випускників, сприяння їхньому професійному становленню навіть після закінчення закладу є одним із напрямів роботи педагогів коледжу. Створюються певні умови, такі як системна взаємодія із закладами середньої освіти регіону, наявність профільного профорієнтаційного органу, психолого-педагогічна підготовка, а також бази практичного навчання, що формують відповідне коледжанське освітньо-професійне середовище, у якому здійснюється ефективна професіоналізація здобувачів освіти

До найпоширеніших форм профорієнтаційної діяльності віднесемо такі, як інформаційне висвітлення в газеті «Педагогічний кур'єр», проведення майстер-класів, регіональних творчих конкурсів, функціонування кабінету безпеки життєдіяльності, де і школярі, і студенти ознайомлюються з техніками соціально-психологічної підтримки й цивільного захисту, кабінету-«живий куточок», навчальної лабораторії «Нова українська школа» з інтерактивним обладнанням. У коледжі з 2024 року для абітурієнтів відкрито Центр освіти і піклування для дітей дошкільного віку.

Таким чином, профорієнтаційний супровід, організований у закладі, має надзвичайне значення в сучасних умовах воєнного стану, а отже, від того, наскільки вони професійно вмотивовані, мають сформовані професійно-ціннісні й кар'єрні орієнтації, безпосередньо буде залежати реалізація змісту реформи НУШ.

Окрім того, у КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради» було проведено наукове дослідження – діагностування серед здобувачів освіти коледжу з метою виявлення кар'єрних орієнтацій студентів за методикою Е. Шейна «Якорі кар'єри». Означене діагностування охопило 62 студентів коледжу, які здобувають спеціальність 013 Початкова освіта (різних освітніх рівнів і ступенів) 1, 2, 4 курсів.

Дослідження було спрямоване на визначення основних кар'єрних орієнтацій опитаних здобувачів освіти.

Так, у здобувачів освіти 1 курсу переважають ціннісні орієнтації:

«Автономія (незалежність)» – 9 осіб (14,5 % від усіх опитаних; 33,3 % від опитаних студентів першого курсу);

«Стабільність роботи» – 7 осіб (11,3 % від усіх; 26 % – першого курсу);

«Інтеграція стилів життя» – 6 осіб (9,7 % – від усіх, 22,2 % – від опитаних першокурсників);

«Підприємництво» – 5 осіб (8,1 % – від усіх; 18,5 % – від опитаних першокурсників).

У випускників 4 курсу встановлено такі кар'єрні орієнтації:

«Стабільність роботи» – 12 осіб (34,2 % від усіх, 19,2 % – випускників);

«Автономія» – 8 осіб (22,8 % – від усіх; 12,9 % – випускників);

«Підприємництво» – 8 осіб (22,8 % – від усіх; 12,9 % випускників);

«Інтеграція стилів життя» – 5 осіб (8,1 % – від усіх; 14,3 % – випускників);

«Служіння» – 3 осіб (4,8 % – від усіх; 8,6 % – випускників).

У процесі спілкування з випускниками коледжу (охоплено 35 студентів) з метою розвитку педагогічної саморефлексії було запропоновано розкрити проблему браку освітніх ресурсів для успішного опанування професією вчителя.

Так, 13 опитаних (37 %) указують на відсутність знань про актуальний ринок праці, 10 (28 %) респондентів підкреслили брак кар'єрних навичок, 8 (22 %) – указали на недостатність знань про переваги і недоліки професії, інші опитані (13 %) виокремили недостатню можливість спробувати себе в реальних умовах професії, інші вказали на матеріальну складову, недостатність знань про успішних носії професії тощо.

Обговорення. Вивчення освітнього процесу педагогічних коледжів Черкаської, Житомирської та Волинської областей дає підстави стверджувати, що їхня діяльність спрямована на забезпечення професійного становлення фахівців для потреб освітянського ринку праці, формування гармонійної та успішної особистості шляхом розкриття її природних здібностей, розвитку потенціалу й життєвих компетентностей; самореалізацію викладачів і здобувачів освіти; організацію діяльності коледжу на засадах корпоративної культури, яка передбачає усвідомлення системи цінностей, що сповідує коледжанська спільнота, кожен представник якої робить власний внесок у розвиток Коледжу й виконання місії та візії, а заклад вищої та фахової передвищої освіти створює умови для самореалізації кожного представника академічної спільноти.

«Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» (2020) наголошує, що учні та педагогічні працівники потребують такого стану освітнього середовища, у якому вони відчуватимуть фізичну, психологічну, інформаційну й соціальну безпеку, комфорт і благополуччя. Привертають увагу і вимоги, висунуті до вчителів відповідно до стандарту професійно-педагогічної освіти (2020) «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти» «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Сучасний учитель повинен уміти

сам та навчити учнів постійно й систематично творчо опановувати знання, застосовувати їх у конкретних навчальних і життєвих ситуаціях, критично осмислювати здобуту інформацію, володіти вміннями й навичками саморозвитку, самоаналізу, самоконтролю й самооцінки. Учитель має оволодіти всіма складовими професійної компетентності: мовно-комунікативною; предметно-методичною; інформаційно-цифровою; психологічною; емоційно-етичною; педагогічним партнерством; інклюзивною; здоров'язбережувальною; проєктувальною; прогностичною; організаційною; оцінювально-аналітичною; інноваційно; рефлексивною; здатністю до навчання впродовж життя [16].

Професійне становлення майбутнього вчителя в процесі підготовки включає в себе не тільки набуття системи знань, умінь і навичок, а й формування професійно-орієнтованих установок, інтересів, ціннісних орієнтацій, спеціальних компетенцій, необхідних у подальшій роботі, що складатимуть основу його професійної компетентності.

Водночас доводиться констатувати, що проблема дослідження впливу кар'єрних орієнтацій на формування професійної мотивації особистості педагога, зокрема на етапі професійної підготовки фахівця, потребує системного вивчення й аналізу, особливо в умовах суспільного знецінення вчительської праці через відсутність як державної підтримки, так і все більший брак суспільної поваги з боку батьків, посилення батьківської гіперопіки, зниження авторитету вчителя, зниження вікового цензу серед освітян тощо.

На нашу думку, саме розвиток кар'єрної спрямованості здобувачів освіти у фахових коледжах дозволить [17]:

- вивчити та посилити розуміння ними основних типів кар'єрних орієнтацій студентів з урахуванням тенденцій розвитку педагогічної професії,
- з'ясувати сутність професійної кар'єри майбутніх учителів та визначити роль кар'єрних орієнтацій у формуванні їхньої професійної мотивації й кар'єрному зростанні;
- визначити педагогічні умови оптимізації кар'єрних орієнтацій та вдосконалення професійного розвитку особистості.

Розвиток сучасного фахівця полягає в реалізації його кар'єрного потенціалу й можливості бути конкурентоздатним на сучасному ринку праці. Кар'єрний розвиток загалом є важливою умовою умов професійного й життєвого успіху людини. Вплив кар'єрних орієнтацій на професійну мотивацію майбутніх учителів на етапі їхньої фахової підготовки полягає у визначенні певних кар'єрних циклів, які можемо розглядати за роками (курсами) навчання, кожний з яких складається з окремих стадій професійного розвитку та забезпечується наявністю відповідного освітньо-професійного середовища педагогічного коледжу. Як відомо, кар'єрні орієнтації мають властивості когнітивного, емоційного й поведінкового характеру. Це уявлення про своє професійне життя (когнітивний компонент),

відповідне до нього ставлення до професії (емоційний компонент) і реальне втілення в життя своїх кар'єрних рішень (поведінковий компонент).

Очевидно, що процес формування освітньо-професійного середовища має включати програму розвитку кар'єрних орієнтацій майбутніх фахівців шляхом цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу, в основу якого має бути покладена корекційно-розвивальна програма [14].

Здійснення психолого-педагогічного впливу в процесі розвитку кар'єрних орієнтацій доцільно реалізувати за допомогою розвивальних і корекційних методів. Цьому сприятиме спеціально організована робота в педагогічному коледжі щодо розвитку кар'єрної спрямованості за етапами: актуалізація уявлень про професійний успіх – формування кар'єрних орієнтацій – розвиток кар'єрної компетентності.

Наші ідеї є суголосними з позицією дослідників З. Охріменко, О. Моріна, А. Шевенко, Д. Закатнова, М. Піддячого, які трактують професійно-кар'єрне самовизначення як процес і результат самореалізації особистості в професійній діяльності, що передбачає усвідомлене й обґрунтоване формування професійно-освітньої траєкторії людини, яка включає прагнення до професійного успіху, самореалізації в професійній діяльності відповідно до її здібностей й індивідуально-психофізіологічних можливостей, розвиток її ключових і професійних компетенцій, що супроводжується рефлексивним бачення себе та свого місця в системі професійних взаємин відповідно до системи суспільних та особистих цінностей [19, с. 111].

Висновки. Проведене дослідження виявило значний вплив сучасних профорієнтаційних стратегій на формування кар'єрної спрямованості майбутніх учителів. Актуальні профорієнтаційні програми й інструменти допомагають студентам краще усвідомити свої професійні інтереси та здібності. Сучасні стратегії, зокрема інтеграція практичних занять, професійних консультацій і психологічного тестування, позитивно впливають на вибір кар'єрного шляху та підвищують мотивацію до професійного розвитку.

Важливою є також роль соціальних і культурних факторів у процесі профорієнтації, які впливають на формування кар'єрних цілей. Актуальними для вивчення у сфері профорієнтації й кар'єрного розвитку майбутніх учителів постають проблеми вивчення впливу новітніх технологій, таких як штучний інтелект і віртуальна реальність, на процес профорієнтації. Важливим для дослідників є поле вивчення ефективності різних профорієнтаційних інструментів і методик у контексті змінюваних соціальних та економічних умов

Для підвищення ефективності профорієнтаційної роботи закладам освіти слід упровадити комплексний підхід, зокрема кар'єрне консультування і кар'єрні заходи, що включають регулярні практичні заняття, семінари та тренінги з профорієнтації. Викладачам

рекомендується активно залучати студентів до різноманітних видів професійної діяльності та проєктів, що сприятиме їхньому самовизначенню. Окрім того, необхідно забезпечити доступ до сучасних ресурсів і консультаційних послуг, які допоможуть студентам отримати реалістичне уявлення про обрану професію та її вимоги.

Список використаних джерел

1. Bridgstock R., Grant-Imaru M., McAlpine A. Integrating career development learning into the curriculum: Collaboration with the careers service for employability. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*. 2019. № 10(1). P. 56–72. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1235633.pdf> (дата звернення: 07.07.2024).
2. Brodowicz M. *The Impact of Internships on Career Development and Professional Growth*. URL: <https://aithor.com/essay-examples/the-impact-of-internships-on-career-development-and-professional-growth> (дата звернення: 07.07.2024).
3. Chang P-C, Guo Y, Cai Q, Guo H. Proactive Career Orientation and Subjective Career Success: A Perspective of Career Construction Theory. *Behavioral Sciences*. 2023. № 13(6). P. 503. <https://doi.org/10.3390/bs13060503>
4. Demirel E. New approaches in the cooperation between university and industry. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*. 2015. № 2. P. 61–72. <http://dx.doi.org/10.17740/eas.soc.2015-V2-06>
5. *Handbook of ICT practices for guidance and career development*. Luxembourg: Publications Office Cedefop, 2018. 206 p. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2801/5381> (дата звернення: 07.07.2024).
6. Jemini-Gashi L., Bërxulli D., Konjufca J., Cakolli L. Effectiveness of career guidance workshops on the career self-efficacy, outcome expectations, and career goals of adolescents: an intervention study. *International Journal of Adolescence and Youth*. 2023. № 8(1). P. 689–702. <http://dx.doi.org/10.1080/02673843.2023.2281421>
7. Parola A., Marcionetti J. Career Orientation: a qualitative study of the best practices in the Swiss context. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology*. 2020. Vol. 8. № 3. P. 1–26. <https://doi.org/10.6092/2282-1619/mjcp-2552>
8. Personalized Career Development: Key Strategies. URL: <https://hrbrain.ai/blog/personalized-career-development-key-strategies/> (дата звернення: 08.10.2024).
9. Shipepe A., Peters, A. Designing an interactive career guidance learning system using gamification. *AfriCHI '18: Proceedings of the Second African Conference for Human Computer Interaction: Thriving Communities*. 2018. № 31. P. 1–4. <http://dx.doi.org/10.1145/3283458.3283481>
10. Shkof I. *How To Plan Your Career: The Career Planning Process and the Importance of Exploring Opportunities*. URL: <https://euroguidance.eu/how-to-plan-your-career-the-career-planning-process-and-the-importance-of-exploring-opportunities> (дата звернення: 08.07.2024).
11. Watts A. Partnership model for career education and guidance in schools and colleges: Rise, decline – and fall? *Journal of the National Institute for Career Education and Counselling*. 2008. № 20. P. 4-8. <http://dx.doi.org/10.20856/jnicec.2002>
12. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни. Державна служба якості освіти України, 2023. 64 с. URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viynu-web-3.pdf> (дата звернення: 07.07.2024).
13. Закатнов Д. О., Паржницький В. В. *Підготовка учнівської молоді до вибору робітничих професій* : методичний посібник. Київ: ПТО НАПН України, 2012. 49 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2473/1/BA.pdf> (дата звернення: 07.07.2024).
14. Кар'єрні послуги для молоді в умовах війни: що кажуть кар'єрні центри при закладах освіти? URL: <https://careerhub.in.ua/karyerni-poslugy-dlya-molodi-v-umovah-vijny-shho-kazhut-karyerni-szentry-pry-zakladah-osvity/> (дата звернення: 08.07.2024)
15. Лозовецька В. Т. *Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах* : монографія. Київ, 2015. 279 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32310612.pdf> (дата звернення: 07.07.2024).
16. Нова українська школа : poradnik dla vchytela / під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
17. *Планування й розвиток професійної кар'єри учнівської молоді у системі професійно-технічної освіти* : навч. посіб. / за ред. Д. О. Закатнова. Житомир: «Полісся», 2018. 186 с.

18. Смолюк А. І. Вплив освітнього середовища педагогічного коледжу на професійний саморозвиток майбутніх вчителів початкової школи. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. Луцьк, 2016. № 1 (303). С. 49–54.
19. Формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів до трудової діяльності в умовах сучасного освітнього середовища: монографія / З. В. Охріменко та ін. Київ, 2022. 152 с.
20. Як створити кар'єрний центр. URL: <https://careerhub.in.ua/interaktyvnyj-posibnykyak-stvoryty-karyernyj-czentr/> (дата звернення: 08.07.2024)

References

1. Bridgstock, R., Grant-Imaru, M., & McAlpine, A. (2019). Integrating career development learning into the curriculum: Collaboration with the careers service for employability. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 10(1), 56–72. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1235633.pdf>
2. Brodowicz, M. (2024). *The Impact of Internships on Career Development and Professional Growth*. Retrieved from <https://aithor.com/essay-examples/the-impact-of-internships-on-career-development-and-professional-growth>
3. Chang, P.-C., Guo Y., Cai, Q., & Guo, H. (2023). Proactive Career Orientation and Subjective Career Success: A Perspective of Career Construction Theory. *Behavioral Sciences*, 13(6), 503. <https://doi.org/10.3390/bs13060503>
4. Demirel, E. (2015). New approaches in the cooperation between university and industry. *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, 2, 61–72. <http://dx.doi.org/10.17740/eas.soc.2015-V2-06>
5. Cedefop. (2018). *Handbook of ICT practices for guidance and career development*. Luxembourg: Publications Office Cedefop. Retrieved from <https://data.europa.eu/doi/10.2801/5381>
6. Jemini-Gashi, L., Bërxulli, D., Konjufca, J., & Cakolli, L. (2023). Effectiveness of career guidance workshops on the career self-efficacy, outcome expectations, and career goals of adolescents: an intervention study. *International Journal of Adolescence and Youth*, 8(1), 689–702. <http://dx.doi.org/10.1080/02673843.2023.2281421>
7. Parola, A., & Marcionetti, J. (2020). Career Orientation: a qualitative study of the best practices in the Swiss context. *Mediterranean Journal of Clinical Psychology*, 8(3), 1–26. <https://doi.org/10.6092/2282-1619/mjcp-2552>
8. Personalized Career Development: Key Strategies. (2024). Retrieved from <https://hrbrain.ai/blog/personalized-career-development-key-strategies/>
9. Shipepe, A., & Peters, A. (2018). Designing an interactive career guidance learning system using gamification. In *AfriCHI '18: Proceedings of the Second African Conference for Human Computer Interaction: Thriving Communities*, 31, 1–4. <http://dx.doi.org/10.1145/3283458.3283481>
10. Shkof, I. (2023). *How To Plan Your Career: The Career Planning Process and the Importance of Exploring Opportunities*. Retrieved from: <https://euroguidance.eu/how-to-plan-your-career-the-career-planning-process-and-the-importance-of-exploring-opportunities>
11. Watts, A. (2008). Partnership model for career education and guidance in schools and colleges: Rise, decline – and fall? *Journal of the National Institute for Career Education and Counselling*, 20, 4–8. <http://dx.doi.org/10.20856/jnicec.2002>
12. State education quality service of Ukraine. (2023). *Doslidzhennia yakosti orhanizatsii osvithoho protsesu v umovakh viiny* [Study of the quality of the organization of the educational process in the conditions of war]. (2023). Retrieved from <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viiny-web-3.pdf>
13. Zakatnov, D. O., & Parzhnytskyi, V. V. (2012). *Pidhotovka uchnivskoi molodi do vyboru robitnychkykh profesii* [Preparation of student youth for the choice of working professions]. Kyiv. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2473/1/BA.pdf>
14. *Karierni posluhy dlia molodi v umovakh viiny: shcho kazhut karierni tsenry pry zakladakh osvity?* [Career services for youth in wartime: what do career centers at educational institutions say?]. (2024). Retrieved from <https://careerhub.in.ua/karyerni-poslugy-dlya-molodi-v-umovah-viiny-shho-kazhut-karyerni-czentry-pry-zakladakh-osvity/>
15. Lozovetska, V. T. (2015). *Profesiina kariera osobystosti v suchasnykh umovakh* [Professional career of an individual in modern conditions]. Kyiv. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/32310612.pdf>
16. Bibik, N. M., (Ed.). (2017). *Nova ukrainska shkola : poradnyk dlia vchytelia* [New Ukrainian school: Teacher's guide]. Kyiv: TOV "Vydavnychi dim «Pleiady»".

17. Zakatnov, D. O., (Ed.). (2018). *Planuvannia y rozvytok profesiinoi kariery uchnivskoi molodi u systemi profesiino-tekhnichnoi osvity* [Planning and development of the professional career of students in the system of vocational and technical education]. Zhytomyr: «Polissia».

18. Smoliuk, A. I. (2016). Vplyv osvitnoho seredovyshcha pedahohichnoho koledzhu na profesiinyi samorozvytok maibutnikh vchyteliv pochatkovoї shkoly [The influence of the educational environment of the pedagogical college on the professional self-development of future primary school teachers]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Pedahohichni nauky. Lutsk, 1(303)*, 49–54.

19. Okhrimenko, Z. V, Morin, O. L., Shevenko, A. M., Zakatnov, D. O., & Pidchiachyi, M. I. (2022). *Formuvannia profesiino-tsinnisnykh oriientsatsii uchniv do trudovoi diialnosti v umovakh suchasnoho osvitnoho seredovyshcha* [The formation of professional and value orientations of students towards work in the conditions of a modern educational environment]. Kyiv.

20. *Yak stvoryty kariernyi tseñtr* [How to create a career center]. (2024). Retrieved from <https://careerhub.in.ua/interaktyvnyj-posibnykyak-stvoryty-karyernyj-cseñtr/>

Mykola Mykhailichenko,
PhD in Pedagogy, Professor,
Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine,
Kyiv

Mykola Pryhodii,
Doctor of Sciences in Education, Professor,
Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine,
Kyiv

CAREER DIRECTION OF FUTURE TEACHERS IN THE CONTEXT OF MODERN CAREER ORIENTATION STRATEGIES

Abstract. *The modern professional environment, which ensures the training of future teachers, is determined by such factors as satisfaction with the content and organization of pedagogical work; the nature of the relationship between the participants of the educational process; the presence of the necessary spatial and subject conditions that ensure the prestige of both the educational institution in particular and the teaching profession in general. Under such conditions, the opportunity to realize the student's individual educational trajectory, reveal his creative potential, and ensure effective personal self-realization and professional self-development are achieved.*

The purpose of this article is to explore and substantiate effective career guidance strategies aimed at shaping future teachers' professional identity and career orientation, considering the contemporary challenges of teacher education and labour market demands. The objectives include characterizing modern career guidance strategies and, using diagnostic methods, highlighting the role of the educational-professional environment as a tool for shaping the career orientation of future teachers. The research employs theoretical methods (study and analysis of theoretical sources, comparison of different approaches and methods) and practical methods (conducting surveys).

The articles reveal the problem of professional orientation as a fundamental component of the training of future teachers, which forms a professional identity, directs their career trajectories, and ensures long-term success and satisfaction from work in the educational field. The current realities of a complex and dynamic educational environment reinforce the role of effective professional orientation, which helps future teachers make informed decisions about their career path and equips them with the necessary tools to overcome professional challenges.

The article reveals the scientific approaches of leading foreign authors to various methods and strategies that help individuals determine their professional interests, abilities and goals.

The work experience of the career guidance centre of the "Uman T.G. Shevchenko Humanitarian and Pedagogical Vocational College of the Cherkasy Regional Council", in particular, the content, forms and methods of career orientation support for applicants, students and graduates of the institution, as well as the main career orientations of education seekers. It was concluded that current career guidance programs and tools help students better understand their professional interests and abilities.

Key words: *career orientations, vocational orientation, career orientation work strategies, pedagogical education, professional college.*

Стаття надійшла до редакції 20.08.2024.
Стаття прийнята до публікації 02.09.2024.